

AKP'LI 15 YILIN BİLANÇOSU

Osman ÖZTÜRK*, Onur HAMZAOĞLU**

Öz: Üç Kasım 2002'de yapılan seçimlerle başlayan AKP'nin tek parti iktidarı on beş yılını doldurdu. Sağlık, AKP'nin öncelikli icraat ve propaganda alanlarından biri oldu. On beş yılda sağlıkta finansmandan hizmet sunumuna, birinci basamaktan tıp fakültelerine, istihdamdan eğitime büyük bir alt üst oluş yaşandı. Toplum ve Hekim On Beş Yıllık Bilançosu dosyasında öncelikle AKP döneminin siyasi ve ekonomik analizi yapılıyor, çalışma yaşamındaki gelişmeler aktarılıyor; sonrasında bu dönemin sağlık politikaları farklı konu başlıklarında ayrıntılı olarak değerlendiriliyor.

Anahtar sözcükler: AKP, Sağlık "Reformu", sağlıkta memnuniyet, bilanço

Balance Sheet Of The Last Fifteen Years

Abstract: The single party government of the AKP starting with the general elections of 3 November 2002 has completed its 15th year. During this period health became AKP's priority area in practice and propaganda. In the same period there have been radical changes from health financing to service delivery, from first step services to schools of medicine and from employment to education. In its section "Balance Sheet of Fifteen Years" the Community and Physician firstly engages in political and economic analysis of the AKP period along with developments in working life, and then addresses in detail the health policies of the period under different topical headings.

Key words: AKP, Health "Reform", client satisfaction in health, balance sheet

Bundan on beş yıl önce, 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimlerde seçmenler sabık 57. Hükümet ortakları Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'ni ağır bir şekilde cezalandırmıştı. Bundan en çok yararlanan ise İslamcı hareketteki bölünme sonrası kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) olmuştu. AKP kuruluşundan yaklaşık bir yıl sonra katıldığı ilk genel seçimde seçmenin %26'sının, sandıktan çıkan geçerli oyların da %34'ünü alarak Meclis'te %65 çoğunluğu ele geçirmişti. Özellikle doksanlı yıllarda çoğunluğu zayıf koalisyon hükümetleri tarafından yönetilen ülkemiz o günden bu yana çok partili hayata geçişten sonraki en uzun tek parti iktidarını yaşıyor.

AKP öncesi Türkiye'de büyük ölçüde kamu eliyle yürütülen ve en göze çarpan özelliği siyasi iktidarlar tarafından özelleştirmenin gerekçesini oluşturabilmek amacıyla yetmez hale getirilen bir sağlık sistemi mevcuttu. Her geçen gün sistem daha da fazla yetmezliğe girmekte ve başta hastane önlerinde uzayıp giden kuyruklar, yatış ve ameliyat için uzun bekleme süreleri olmak üzere sağlık hizmetleri vatandaşların büyük şikayetlerine sebep olmaktadır. Nitekim 3 Kasım 2002 seçimlerinde seçmenlerin 57. Hükümet ortaklarını cezalandırmasının nedenlerinden biri de sağlıktaki başarısızlığı olmuş, dönemin Sağlık Bakanı Osman Durmuş nezdinde cisimleşen tepki sandığa da yansımıştı.

Aslında sağlıkta işlerin iyi gitmediği uzun süredir hemen bütün siyasetçiler tarafından kabul ediliyor ve çare de aranıyordu. Tabi ki bu arayış bu siyasi partilerin kendi sınıfsal, ideolojik tercihleri doğrultusunda oluyor ve yollar her seferinde IMF-Dünya Bankası patentli "Sağlık Reformu"na çıkıyordu. Bu konudaki ilk çalışmalar seksenli yılların ikinci yarısında ANAP hükümetleri döneminde başlatılmıştı. Özellikle 1990'ların ilk yarısındaki Doğru Yol Partisi-Sosyal Demokrat Halkçı Parti koalisyon Hükümeti döneminde Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna bu konuda büyük gayret sarfetmiş, ancak bütün bu "reform" çabaları bir sonuca varamadan akamete uğramıştı.

Başlıca bileşenleri "Genel Sağlık Sigortası", "Aile Hekimliği", "Hastane İşletmeleri" olan ve kendinden önceki hükümetlerin bir türlü gerçekleştirmediği "reform"u hayata geçirmeyi AKP başardı.

3 Kasım 2002'den bu yana AKP tarafından kurulan sekiz hükümette sağlık her zaman için önemli bir icraat ve propaganda alanı oldu; hatta AKP'nin 2007 ve sonrasındaki seçimlerde aldığı yüksek oy oranlarında sağlıktaki uygulamalarının önemli payı olduğu iddiası kartopu gibi kendi üzerinde yuvarlanarak büyüdü. Bizatihi AKP'lilerin her fırsatta yüksek sesle tekrarlamaktan büyük gurur duydukları bu iddiaya göre, vatandaşlar AKP'nin sağlık hizmetlerinden o kadar memnundu ki; ekonomi, işsizlik, eğitim, iç güvenlik gibi diğer

*Dr., Toplum ve Hekim Dergisi Hakem Kurulu Üyesi

**Prof. Dr., Kocaeli Dayanışma Akademisi (KODA)

alanlarda başarısız buldukları AKP'yi sağlıktaki büyük "başarı"sı nedeniyle sandıktan birinci parti olarak çıkarıyorlardı. TÜİK'in memnuniyet anketleriyle de desteklenen bu iddia eğer doğruysa, örneğın 2014 yılında Kişı Başı Toplam Cari Sağlık Harcaması 984 \$ olan Türkiye'de sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı % 72 idi. Aynı yıl aynı rakamlar Yunanistan için 2.193 \$ ve % 10, Macaristan için 1.797 \$ ve % 37, İtalya için 3.207 \$ ve % 43, İspanya için 3.053 \$ ve % 57 idi. Yani, Türkiye her bir vatandaşının sağlığı için Yunanistan'ın ve Macaristan'ın yarısından az para harcamış ama vatandaş memnuniyeti Macaristan'ın iki katı, Yunanistan'ın ise yedi katı olmuştu. Kişı Başı Toplam Cari Sağlık Harcaması Türkiye'nin üç katından fazla olan İtalya ve İspanya sağlıkta memnuniyette Türkiye'nin yanına bile yaklaşmamış; sağlıkta % 75 ve % 78 memnuniyeti yakalayarak Türkiye'yi burun farkıyla geçebilen İsveç ve Almanya ise bunun için Türkiye'nin beş katından fazla harcama yapmışlardı.

TÜİK'in bizi götürdüğü "Alice Harikalar Diyarı" bir yana, son on beş yılda sağlıkta finansmandan hizmet sunumuna, birinci basamaktan tıp fakültelerine, istihdamdan eğitime büyük bir alt üst oluş yaşandığı aşıkır. Eski SSK hastanelerimiz çoktan tarihe karıştı; 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Yasa'nın ürünü sağlık ocakları sahneyi aile hekimliklerine terk etti; doktorların küçük sermayelerini birleştirip kendi emeklerini koyarak kurdukları eski usul tıp merkezlerinin, küçük özel hastanelerin yerini büyük sermaye gruplarının kurduğu AVM misali devasa özel hastaneler aldı; eski devlet hastanelerimiz öylesine birer işletmeye döndü ki, bir ara yöneticileri için "Başhekim" sıfatı bile taşınmaz hale gelip CEO taklidi "Hastane Yöneticisi"ne dönüştü; eskinin makbul hekimi "Hipokrat yeminli doktor"un yerini ise "Ön muhasebeden anlayan doktor" aldı.

Siyasi iktidar tarafından Sağlıkta "Dönüşüm" olarak adlandırılan bu programın hekimlik mesleğine yansımaları ise dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan özetledi: "Doktor efendi dönemi bittii!"

Gene de son sözler henüz söylenmiş değil. Nitekim 2017 yılı Sağlık "Reformu" açısından hiç de parlak geçmedi. AKP'nin 2006 yılında "Sağlık güvencesi olmayan kimse kalmayacak!" propagandasıyla çıkardığı ve 2008'den bu yana uygulamada olan Genel Sağlık Sigortası (GSS) daha uygulamadaki onuncu yılını doldurmadan her yaştan on milyon sigortasız vatandaş yaratarak çöktü; 2017 Nisan ayındaki Anayasa Referandumu öncesi billboardlar bu kez de "Sağlık güvencesi olmayanlara müjde; sadece 53 TL'ye sağlık güvencesi!" afişleriyle donatıldı. "Kürek çeken değil dümen tutan Sağlık Bakanlığı!"

sloganıyla hayata geçirilen yapısal değişikliğin karyaya oturması ise daha da hızlı oldu; bir gece yarısı, 2 Kasım 2011 tarihli ve 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Türkiye Halk Sağlığı Kurumu ve Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu, gene bir gece yarısı, 25 Ağustos 2017 tarihli ve 694 sayılı KHK'yla kaldırıldı; illerdeki Kamu Hastane Birlikleri Sekreterlikleri ise kapatıldı. "Reform" adına elde kalan en büyük proje Şehir Hastaneleri ise daha şimdiden kamuoyunda en başta bütçeye getireceği büyük mali yük ile tartışılıyor. Maliyetinden işlevselliğine, yer seçiminden akıbetine kadar bir dizi konuda getirilen eleştirilere iktidar sahiplerinin verebildikleri tek cevap ise; "Şehir hastaneleri/ Cumhurbaşkanımızın on beş yıllık rüyası!" oluyor.

Aslında bu son gelişmeler fevkalade önemli olmakla birlikte, biz konumuza, "AKP'li On Beş Yılın Bilançosu" dosyamıza dönelim.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe sözlükte "bilanço"nun iki karşılığında biri "Girişilen herhangi bir işte, belirli bir süre sonunda elde edilen iyi ve kötü sonuçların karşılıklı durumu." olarak verilmiş. Biz de Toplum ve Hekim dergimizin bu dosyasında AKP'nin sağlıktaki on beş yıllık bilançosunu çıkarmayı amaçladık.

Bu sayıda dosyamıza ait altı yazı bulunuyor. Metin Çulhaoğlu on beş yıllık AKP iktidarının Türkiye'yi bugün getirdiği "çelişkiler yumağı"nı ele alıyor; Ekin Değirmenci, Elif Karaçimen, Ahmet Haşim Köse AKP'li yıllarda Türkiye ekonomisini analiz ediyorlar; İrfan Kaygısız AKP iktidarında çalışma yaşamındaki gelişmeleri aktarıyor; Zeliha Aslı Öcek AKP döneminde Türkiye'de birinci basamak sağlık hizmetlerinin başkalaşma öyküsünü anlatıyor; Cella Emiroğlu işçi sağlığı ve güvenliği politikalarının son on beş yılda nasıl "dönüştüğünü" değerlendiriyor; Özlem Özkan sağlık emek gücünün AKP ile geçen on beş yılını aktarıyor.

On beş yıl uzun bir süre. Böyle olunca "AKP'li On Beş Yılın Bilançosu" dosyamız da doğal olarak bu sayıya sığmadı, önümüzdeki sayıda da konuyu işlemeye devam edeceğiz. Önümüzdeki sayıda diğer yazarlarımızın yazılarının yanı sıra "Yeni Dönem/Nasıl Bir Yeni Strateji?" başlıklı yuvarlak masa toplantımızın kayıtlarını da sizlerle paylaşacağız.

Dosya editörleri olarak iki sayıya yayılan dosyamızda yazıları yer alan bütün değerli yazarlarımıza emekleri için çok teşekkür ediyoruz. AKP'li On Beş Yılın Bilançosu dosyamızın sadece bir dönemin muhasebesini yapmaya değil, aynı zamanda bu dönemin kapanması için mücadele edenlerin dağarcığına da mütevazı bir katkı yapmasını diliyoruz.